

258 900
Черкаська обл.
М. Умань
вул. Олега Кошевого 8
Скрипнику Ф.С.

Вельми шановний Євген Пилипович!

Трудно уявити з якою зацікавленістю і увагою я прочитав (і не один раз) в «Літературна Україна» № 45 за 10 листопада 1988 р вашу статтю «Голод» і полемічні роздуми вчителя Василя Пахаренка.

Як в ній все правдиво написано. Але мало. Та чи можна на сторінці газети написати більше.

Ви дуже вдачно підняли питання про створення книги народної пам'яті книги меморіалу, книги-пам'ятника книги-шани. Крім того хочете щоб вона була книгою колективною. Саме такою книгою що складається з живих свідчень, чи тих хто пережив цей страшний людомор.

От я. і є один із того покоління що пережило голод 32 і 33 рр., війну 1941-1945 рр., після воєнну розруху і відбудовчий період. Народження моє – лютий 1918 р.

І йдучи на підтримку Вашим сподіванням що «читачі Літературної України візьмуть активну участь у створенні цієї майбутньої колективної книги»

Я вирішив і свою частку внести в створення цієї книги; бо ж вважаю що чим більше і з більшої території буде дійних, правдивих свідчень тих хто пережив цей штучний голод тим книга буде більш колективною, написаною самим народом.

В газеті правдиво написано короткі розкази про голод 33 р багатьох тих хто сам пережив його але майже всі вони з Черкащини. А я хочу теж розказати про голод 33 але в нашому селі на Кіровоградщині.

Наше село Табанова тоді входило до складу Підвисоцького району Київської обл. Перед війною при створенні Кіровоградської обл. район відійшов від Київської обл. і ввійшов до складу Кіровоградської обл. Після Вітчизняної війни район реорганізовано і розділено між двома районами Кіровоградської області – Новоархангельським і Голованівським. Село Табанова відійшло до Голованівського р-ну Кіровоградської обл.

Отже в с.Табанова як я вже сказав, я і народився в лютому місяці 1918 р. В голодовку мені було 15 років. Тому все добре запам'яталося на все життя. Пам'ятаю як люди ходили з опухлим обличчям і опухлими ногами; як їли здохлих корів і коней; виловили і поїли котів і собак. Але це ж не спасло людей. Люди вмирали десятками щоденно. Багато з них хоронили через декілька днів після смерті на місцях їх смерті (на садибах) загарбавши в міленьку яму і чуть зверху присипавши землею. А деякі зовсім небули захоронені все це створювало невиносимий смерід. Не хоронили бо не було кому.

Ті хто ще був живий то був ледве живий.

Адже на нашому кутку (вулиці) були дуже густо хати і в кожній хаті жило по 6-8 душ, а залишилося живими лише по 2-3 душі.

А в недалекого сусіда (через одну хату від нас) у Осипця Сака (сачка – так його називали в селі) в семі було 12 душ а після голоду залишилася лише одна душа – Дарка. А були такі хати що зовсім стали пустими. Це я розказав про село яке в порівнянні з іншими селами ще було в кращих умовах тому що на північ від нашого села за 7 км в с. Перегонівці була цукроварня (цукровий завод) а за 7 км на південний захід в с. Межирічці була гуральня (спіртний завод) На цукровому заводі як відходами виробництва був жом який використовувався на корм тваринам а на спиртовому заводі такими відходами була брага яка використовується для годівлі свиней. От ми одного дня ходили в Перегонівку за жомом а на другий день в Межирічку. Все це змішували і пекли млинці. Нашому селі ще й природа допомогла. Як? Наше село розміщене на півострові. З трьох сторін його омиває р. Ятрань. Весною 1933 р було дуже велике повноводіє і в декількох місцях нанесла вода багато ракушок (скойками їх називали) і утворилися з них підводні острівки. Люди впірнаючи в холодну воду діставали їх. Вдома розбивали панцер витягували живих молюсків жарили і їли. Були випадки що по цілому відрі діставали. Але вистачило цих островків не надовго, бо все село їх їло.

Були випадки канібалізма і в нашому селі. Пам'ятаю Смутчиха що жила на околиці села від осикової (невеликий хуторець) зарізала свого хлопця, свого рідного сина і зварила з нього холодець. А Лободюка Івана з хутора Шевченка, з яким я разом вчився в школі в с. Лебединці, коли він повертався з школи додому теж зарубали і зіли. Були і ще випадки людоїдства, але вже не пам'ятаю точно прізвищ і боюсь щоб не помилитись. Голод цей був створений штучно. Адже і в 1932 і в 1933 рр були гарні врожаї всіх культур особливо пшениці і жита. Але весь врожай забрали, а потім по дворах і хатах забрали все до зерна. Ніхто не мав права залишити для себе зерно. І хто куди б не сховав все рівно активісти знайдуть і заберуть. Пам'ятаю

наша мама заховала у великий поливняний горшок зерно в якому квасила колись буряки на борщ, і зверху залила червоним борщем. Але лебединський активіст Дробот, прізвище якого я добре запам'ятав, знайшов цей горщик, виніс у двір і розбив, зерно розгорнув ногами по подвір бо було мокре.

А приходив він з іншими активістами дуже рано коли ще темно було. Пам'ятаю його слова які він сказав як зайшов у хату «ще чорти навкулачки б'ються, а ми вже й працюємо»

Наш сусид Ошовський Хома мішок зерна сховав прямо в р. Ятрань прив'язавши мішок мотузкою до верби в очереті. Однак і там найшли активісти такі як Бабенко Василь (по вуличному пуп), Кондратюк Яків (по вуличному бараболя). Це були як їх називали активні активісти. Пригадую як одного разу односельці стояли над лежачими трупами і насмішливо над цими активістами у формі вірша говорили «Така їх доля зате живе Василь Пуп й Яків бараболя». Але недовго й вони ситно жили. Дійшов голод і до них. І щоб спастись від смерти вони в сосида Макаринського Петра вкрали корову зарізали; мясо закопали в землю в житі на Яковому городі. Власник корови знайшов мясо вже засмерджене бо був травень місяць. Скоро активіст Яків помер тож з голоду а Василь знову став активістом але вже під час фашистської окупації. Став активним поліцаєм в Перегонівці де мурдував наших полонених червоноармійців і інших громадян. За це він безперечно отримав по заслугам.

Одночасно з голодом який знищував людей, тіж самі активісти знищували куркулів. Пам'ятаю на стінах хати-читальні і в інших людних місцях висіли гасла: «знищимо куркуля як клас» Кого ж рахували ці активісти куркулем? Тих хто мав хату під бляхою. А позаяк таких хат на все село було 5 (в Іщенка Маркія Миколайовича, Іщенка Володимира Миколайовича, Плахотнюка Федора Зайця Мартина і Вовка Василя) то до куркулів зараховували і тих господарів в яких хати хоч і під соломою але гарно впорядкована а можливо з ганком і є всі надвірні будівлі – хлів, клуня, комора. От їх і розкуркулювали. Господара або господар з господинею або й всю сім'ю висилали на Соловки а будівлі всі ламали, трошили, палили їх.

Неможу не сказати про одного також званого куркуля Лаутара. Про це і все інше що творилося я з обуренням розказував в той злопамятний час, хоч був тоді зовсім молодий і пізніше будучи студентом сільського господарського технікуму (1934-1938) теж як бачите в інший злопамятний час - репресій розказував ще збільшим обуренням перед Вітчизняною війною і після неї. Розказував відверто за що попадав не раз в немилість і приниження гідності та людської чести. А зараз в час гласності безспорно можу і об'язан розказувати про білі плями нашої історії.

Жив у селі батрак Лаутар. Немаючи ні батька ні матері. Найметував, але більшість працював у бездітних господарів. Коли став дорослим женився на дочці Островецького Кирила (нашого сусіда). Одержав (наділили) йому землю як і всім селянам. Трудився на землі вдвох з дружиною бо діти малі були. Побудував хату чепурну клуню, хлів, возовню, комору. Всі будівлі були під солом'яним дахом але гарно впорядковані. І от рішили активісти назвати його куркулем. Назвали і розкуркулили. Вигнали сімю з хати і садиби. Згодом сім'я вимерла з голоду залишився лише він один. Поселився в іншій пустій хаті де теж вся сім'я вимерла. І однажды ми (школярі) пішли шукати дров щоб нагріти клас політехнічного навчання. А всі класи політехнічного навчання (теслярський, ковальський, кравецький і інш) були розміщені в будівлях садиби цього ж самого Лаутара, бо були близько біля школи. Ми заглянули в вікна хати куди він переселився, він лежав на землі серед хати мертвий зажавши обидві руки в кулаки. Але ці кулаки були вже обезсилені. (Читайте на звороті цього листа).

Прошу пробачення за беззмістовність. Як знав так і написав. Я ставив за мету написати конкретні факти які ділися в 33, без всяких гіпербул.

Тут ні одного неправильно слова немає.

Старався написати конкретні прізвища

На все добре

З пошаною Скрипник Федір Сергійович
– інвалід Вітчизняної війни ветеран праці

Моя адрес: Черкаська обл.
258900 м. Умань вул. Олега Кошевого 8

3. XII.88 р